

Consociational Democracy vs. Transversal Politics undertitel

- En teoriprövande studie baserad på Bosnien- Hercegovinas
och Rwandas demokratiska utveckling

Abstract

Vi gör en jämförelse av två teorier som båda behandlar hanteringen av etniska konflikter i plurala samhällen. Dessa två teorier - *Consociational Democracy* och *Transversal Politics*, är varandras motsatser och har båda implementerats i etniskt splittrade samhällen. *Consociational Democracy* som förespråkar mellanetnisk interaktion, har tillämpats i bland annat Bosnien- Hercegovina. *Transversal Politics*, som har tillämpats i Rwanda, förordar istället icke-etniska politiska plattformar. Båda dessa länder upplevde etniska rensningar under 90-talet, och har sedan dess präglats av försonings- och demokratiseringsprocesser med stor internationell närvaro. Genom att jämföra ländernas demokratiska utveckling, drar vi slutsatsen om vilken av de två teorierna som gynnar demokratiseringsprocessen samt konsolideringsprocessen för etniskt konfliktfyllda samhällen bäst. Med Linz och Stepan's teori *demokratins fem arenor* som mall, kan vi konstatera att *Consociational Democracy*, i detta fall varit den mest framgångsrika av de två teorierna.

Nyckelord: *Consociational Democracy*, *Transversal Politics*, Etnisk konflikt, Bosnien-Hercegovina, Rwanda

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Introduktion.....	1
1.2	Problemformulering	1
1.3	Syfte	2
1.4	Frågeställningar.....	2
1.5	Tidigare forskning.....	3
1.6	Disposition	3
2	Metod	4
2.1	Vetenskaplig metod.....	4
2.2	För- och nackdelar med valet av metod	4
2.3	Tillvägagångssätt.....	4
2.3.1	Teorival	4
2.3.2	Jämförelse och analys.....	5
2.4	Avgränsningar	5
2.5	Definitioner	5
3	Teorier	7
3.1	De fem arenorna	7
3.1.1	Konsoliderad demokrati i teorin.....	7
3.1.2	Konsoliderad demokrati i praktiken.....	7
3.2	Transversal Politics	8
3.2.1	Historia	9
3.2.2	Intersektionalitet.....	9
3.3	Consociational Democracy	10
4	Rwanda	11
4.1	Etnisk konflikt.....	11
4.2	Demokratiseringsprocess	12
5	Bosnien-Hercegovina	14
5.1	Etnisk konflikt.....	14
5.2	Demokratiseringsprocess	15
6	Applicering av demokratimall	17

6.1	Rwanda.....	17
6.2	Bosnien-Hercegovina	18
6.3	Sammanfattning	19
7	Komparation	20
7.1	Transition	20
7.2	Konsolideringsprocessen.....	20
7.3	Slutsats	22
8	Referenser.....	24

1 Inledning

1.1 Introduktion

Efter kalla krigets slut genomsyrades det internationella samfundet av optimism och samarbetsvilja. De nationella krigen hamnade allt mer i periferin, medan nya internationella utmaningar rankades upp på den politiska agendan. Fred, demokrati och diplomati blev de nya ledorden i världspolitiken. Men optimismen varade inte allt för länge. Nya konflikter stöptes och gamla konflikter tinades upp. I nya skepnader tog dom med det internationella samfundet in i en ny era av konflikter. Det var nu inbördeskrigen, och senare även terrorismen, som tillsammans tog världen med storm. De var nya svårhanterliga former av konflikter som samtliga grundade sig i etnicitet och religion. Konsekvenserna blev, inte allt för sällan, ödesdigra.

Rwanda är ett land med en lång historia av etnisk splittring. Efter självständigheten från belgarna 1962 blossade den länge glömda etniska konflikten, upp igen. Efter decennier av politisk turbulens, ledde den etniska konflikten i början på 1990-talet till ett inbördeskrig som slutade i folkmord. Andra världskriget var vid det här laget ett sedan länge avslutat kapitel. Det internationella samfundet var enigt om att en ordentlig läxa var lärd. Ingen trodde att något liknande någonsin kunde inträffa igen. Men i skuggan av optimismen pågick en etnisk rensning i Rwanda. Det kom som en chock som skakade hela omvärlden när man upptäckte vad som skett där. Ett brutalt folkmord hade ägt rum mitt i denna fredens och optimismens tid. Det hade skett mitt framför ögonen på alla, utan att någon reagerat. Det internationella samfundet var än en gång överens om att läxan var lärd och att omvärlden aldrig skulle låta något liknande ske igen.

Men ett år senare skedde det igen. Den här gången var det Europa som föll offer för etnisk rensning. Igen. Jugoslavien var sedan en lång tid tillbaka, en multi-etnisk federation. När det enade Jugoslaviens ledaren Tito dog, föll snart den Jugoslaviska federationen samman. De gamla kommunistiska ledarna började konkurrera om den politiska makten genom nationalistisk profilering. Konkurrensen utvecklades till inbördeskrig som 1995 utvecklades till en etnisk rensning i den bosniska staden Srebrenica. En stad som vid den här tiden även var under FN-skydd. Världen stod handfallen. Det internationella samfundet hade misslyckats igen. Optimismen krossades och ingen kunde längre påstå sig vara immun mot de etniska konflikternas grymma konsekvenser.

Etniska konflikter är vår tids olösta mysterium. Rwanda och fd. Jugoslavien är två exempel bland många. De etniska konflikterna för med sig kaos, krig och död. Men de lämnar efter sig svåra minnen, hem i ruiner, hat och politisk anarki. Det intressanta är morgondagen. Hur man lär sig gå vidare, hur man lär sig skaka hand med sin fiende, och hur man lär sig skapa fred och demokrati.

1.2 Problemformulering

Än idag dominerar de etniska konflikterna den politiska agendan. Trots de dyra erfarenheterna vi fick av Rwanda och forna Jugoslavien, och trots medvetenheten om etniska konflikters presumtiva konsekvenser; har världssamfundet och forskarsamhället fortfarande inte hittat någon hållbar och allmängiltig metod för den här typen av konflikthantering. Dessvärre har de etniska konflikterna istället eskalerat och kvantifierats. Situationen är värre än någonsin tidigare. I Afrika, Asien och mellanöstern fördjupas och sprids inbördeskrigen. Europa och USA för krig i mellanöstern och blir ständigt måltavla för terrorism, allt med etnicitet och religion som förtecken. Den här gången har ingen kunnat hålla sig utanför. Alla världens kontinenter har fått ta sig en bit av kakan.

Situationen är ohållbar och den kräver en lösning. Det behövs ett fungerande verktyg för att lösa de etniska konflikterna. Det finns många olika teorier med många olika lösningar. Två av dessa är *Consociational Democracy* och *Transversial Politics*. Consociational Democracy är en teori som menar att lösningen på konflikter i plurala samhällen är att skapa en jämn exekutiv maktfördelning mellan de olika grupperna. Den förordar etnisk representation och samarbete dem emellan. Teorin tar följaktligen konflikten från ett fysiskt aggressivt plan och lägger den på ett oralt och diplomatiskt plan. Transversial Politics är å andra sidan en teori som förespråkar transversalt samarbete. Istället för att samarbete mellan gränserna, menar teorin att man ska samarbeta över gränserna. Bygga ett samhälle med andra samhörigheter än etnicitet. Det här är två teorier med två, i grunden olika syn på hur dessa konflikter bör bemötas.

1.3 Syfte

Rwanda och forna Jugoslavien är två länder med liknande öden. Båda har djupa etniska splittringar som lett till inbördeskrig och därefter folkmord. Efteråt har båda genomgått en demokratiseringsprocess med starkt internationellt inflytande. De båda länderna genomgick dessa stadier vid ungefär samma tid i historien. I forna Jugoslavien tillämpades framför allt Consociational Democracy, och i Rwanda tillämpades i första hand Transversial Politics. Vi kommer att studera de två demokratiseringsprocesserna. Därefter kommer vi använda oss av Linz och Stepan's teori om *demokratins fem arenor* som mall för att kunna mäta ländernas grad av demokrati. Genom att därpå jämföra de två ländernas demokratiska utfall, kan vi avgöra vilken teori som varit mest framgångsrik och således kunna ta ett generellt antagande om vilken av teorierna som är bäst tillämpbar på inomnationella etniska konflikter. Vår förhoppning är att genom denna jämförelse och genom denna uppsats, kunna föra diskussionen om konfliktlösning ett steg framåt.

1.4 Frågeställningar

Vi har två frågeställningar som vi kommer att besvara:

1. *Hur har den demokratiska utvecklingen sett ut i respektive land efter den etniska rensningen?*
2. *Vilken konfliktlösningsteori gynnar i detta fall transitionsfasen och konsolideringsprocessen bäst?*

1.5 Tidigare forskning

Transversal Politics är relativt nytt som begrepp. Däremot är idén och teorin bakom begreppet jämförelsevis gammal och beprövad. Consociational Democracy är däremot ett väl etablerat begrepp som dominerar diskussionen om etniska konflikter. Den har tillämpats vid otaliga konflikter. Eftersom Rwanda och Bosnien-Hercegovina båda genomled folkmord i vår tid, har de båda fått mycket uppmärksamhet och blivit föremål för mycket forskning.

1.6 Disposition

Efter inledningen kommer vi under rubriken *Metod* att diskutera och argumentera för de överväganden och val vi gjort under uppsatsskrivningen. Därpå kommer vi under rubriken *Teori*, förklara och diskutera, inte bara de två teorierna Consociational Democracy och Transversal Politics, men även teorin om demokratins fem arenor. Därefter kommer vi att redogöra för den etniska konflikten och demokratiseringsprocessen i både forna Jugoslavien och Rwanda. Under rubriken *applicering av demokratimall* kommer vi besvara den första frågeställningen genom att applicera teorin om demokratins fem arenor på de båda länderna. Under rubriken *komparation* kommer vi jämföra de två ländernas demokratiska utveckling, för att sedan under rubriken *slutsats*, besvara den andra frågeställningen samt diskutera resultaten.

2 Metod

2.1 Vetenskaplig metod

Vi gör en kvalitativ teoriprövande studie, genom att komparera två länder med liknande problem, Rwanda och en del i forna Jugoslavien, Bosnien-Hercegovina, för att se vilket av dessa som kommit längst i sin demokratiska utveckling (jfr Esaiasson mfl 2006, s.110-116). Anledningen till att vi valt just Bosnien-Hercegovina, och inte något annat Jugoslaviskt land, beror på att den etniska rensningen ägde rum där.

2.2 För- och nackdelar med valet av metod

Metoden kan tyckas vara väldigt svag och svår att dra generella slutsatser ifrån då vi enbart jämför två etniska konflikter. Det kan t.ex vara så att eventuella skillnader länderna emellan, gällande demokratiseringsframgångarna, inte alls beror på vilken konfliktlösningsteori man tillämpat utan andra faktorer. Det är trots allt länder i helt olika delar av världen och med olika kulturer och historia som jämförs. Dock har vi valt att begränsa vår undersökning till att fokusera på det som länderna har gemensamt, en etnisk rensning. Dessutom är det två länder som hade folkmord ungefär samtidigt, vilket innebär att inget av dem har haft nämnvärt mer tid att demokratiseras i relation till det andra. Man har i båda fallen kommit förbi konfliktfasen och arbetar mot en konsoliderad demokrati och det finns mycket dokumenterat om länderna vilket naturligtvis är mycket bra.

2.3 Tillvägagångssätt

2.3.1 Teorival

Teorierna vi har valt arbetar med hanteringen av etniska konflikter på helt olika sätt. Medan den ena teorin, Consociational Democracy, talar för oss att det är bäst att skilja stridande parter åt, menar anhängare av Transversal Politics att man ska arbeta över skillnaderna och fokusera på de stridande parternas minsta gemensamma nämnare. Transversal Politics är ett oetablerat begrepp med starka feministiska rötter, det kan göra vårt teorival diskutabelt. Trots att begreppet är relativt okänt, är det fortfarande den här teorin som legat till grund för Rwandas demokratiseringsprocess. Och vad gäller begreppets feministiska rötter, anser vi att Transversal Politics är mer än enbart dess feministiska historia. Då begreppet är främmande för de flesta läsare har vi medvetet försökt att beskriva teorin mer grundligt än

Consociational Democracy. Det intressanta med att undersöka just de här teorierna är att de är varandras motsatser men har ändå använts för att lösa samma sorts problematik. Vad gäller valet av demokratimall, har vi funnit Linz och Stepans *demokratins fem arenor* mer intressant för vårt ändamål. Det finns även andra demokratimallar. Exempelvis finns Robert Dahls *Polyarkimodell* som är den mest etablerade demokratimallen. Vi finner dock Linz och Stepans demokratimall mer intressant. Dahls modell är snävare och fokuserar mer på de konstitutionella aspekterna, medan Linz och Stepans modell är bredare i sin demokratisyn och tar hänsyn till fler samhällsreliga element (Linde & Ekman 2006, s.17-21).

2.3.2 Jämförelse och analys

Vi kommer i slutet av uppsatsen att kunna applicera vår demokratimall på länderna vi valt. Detta för att ta reda på i vilka områden länderna i fråga är starka respektive svaga och till sist få veta vilken av våra valda teorier som i största grad främjar den demokratiska utvecklingen. Alltså vilken typ av konfliktlösningsmetod man ska använda sig av för att på bästa sätt lösa framtida etniska konflikter. Viktigt att påpeka är att vi ser det demokratiska utfallet som respons på teorivalet och inget annat. Det landet som alltså lyckas bäst enligt vår mall gör det för att man arbetat fram en lösning på den etniska konflikten enligt den valda teorin.

2.4 Avgränsningar

Vi har valt att undersöka de här länderna eftersom de har fallit offer för erkända etniska rensningar där den officiella etniska konflikten är löst. Båda länder har även genomgått en demokratiseringsprocess med internationell inblandning. Mycket finns dokumenterat om länderna i fråga och man vet hur de har utvecklats efter den etniska rensningen, information vi behöver för att kunna dra eventuella slutsatser. När det gäller val av teori, så är vi medvetna om att det antagligen finns ett flertal andra teorier man kan använda sig av. Dock måste man dra en gräns någonstans, och eftersom man kan se att de valda teoriernas huvuddrag ganska konsekvent används i dessa länder valde vi att arbeta utifrån dem.

2.5 Definitioner

Etnisk konflikt

Etnicitet definieras här som "en aspekt av en social relation mellan grupper av människor vilka er sig själva som kulturellt distinkta i relation till andra grupper" (Nationalencyklopedin, 2007). En etnisk konflikt definieras sålunda som en konflikt mellan två eller flera etniska grupper.

Etnisk rensning/folkmord

Vi använder oss av FN:s definition på folkmord, vilken är handling som begås med mål att förinta en hel, eller delar av, en nationell, etnisk eller religiös grupp eller ras (United Nations, 2007).

Transition

Demokratiseringsprocessen är tiden från det att kriget officiellt är slut till det att man håller det första allmänna valet.

Konsoliderad demokrati

Den fulländade demokratin har vi valt att definiera enligt Linz' och Stepan's mall om de fem arenorna. Den finns att läsa senare i undersökningen.

3 Teorier

3.1 De fem arenorna

Vi har valt att använda oss av en demokratimall av Juan J Linz och Alfred Stepan. Den beskriver en konsoliderad demokrati som ett samspel mellan fem arenor. Men enligt Linz och Stepan måste varje stat först uppfylla tre krav för att ens få kalla sig en demokrati. Det är trots allt bara demokratier som kan bli konsoliderade demokratier.

Först och främst kan man inte i ett modernt politiskt samhälle hålla fria val, vinnarna i valen kan inte styra på ett demokratiskt sätt eller ha våldsmonopol om inte en stat existerar. Ingen en stat, ingen demokrati.

Ett andra krav för att en stat ska kunna utvecklas till en konsoliderad demokrati är att den har genomgått en demokratiseringsprocess.

Och slutligen kan ingen regim kalla sig demokratisk om inte de styrande styr på ett demokratiskt sätt. Om de styrande, oavsett deras majoritet, bryter mot de mänskliga rättigheterna eller på andra sätt inte styr enligt landets grundlagar, styr de inte på ett demokratiskt sätt och då kan inte staten i fråga kalla sig demokratisk.

Först när dessa tre grundläggande demokratikrav är uppfyllda kan man börja sikta emot en konsoliderad demokrati (Linz, Stepan, 1996).

3.1.1 Konsoliderad demokrati i teorin

Linz och Stepans definition på en konsoliderad demokrati talar om för oss att demokratin som ett komplext system av regler, institutioner och mönster måste visa sig på ett beteendemässigt, attitydmässigt och konstitutionsenligt sätt. Den måste faktiskt vara "the only game in town" (alltså det enda tillåtna) på alla tre sätten.

Demokratin blir "the only game in town" på ett beteendemässigt sätt när ingen viktig politisk grupp på fullaste allvar vill störta den demokratiska regimen, eller förespråka våld för att avskilja sig från staten. När den här situationen råder dominerar inte de styrandes beteende av problemet med att undvika en demokratisk nedbrytning.

På ett attitydmässigt sätt blir demokratin "the only game in town" när invånarna i en stat även vid allvarliga politiska eller ekonomiska kriser anser att problemen bör lösas inom demokratins ramar.

Slutligen blir demokratin "the only game in town" på ett konstitutionsenligt sätt när alla aktörer i den politiska arenan ser det som självklart att eventuell inomstatlig konflikt löses bäst enligt etablerade normer, och att handlingar som går emot dessa normer troligtvis blir både ineffektiva och kostsamma (*ibid.*).

3.1.2 Konsoliderad demokrati i praktiken

Nu när vi har detta klart för oss ska vi gå tillbaka till de ovan nämnda fem arenorna. Dessa talar om för oss hur en stat rent praktiskt ska vara uppbyggd för att demokratiska attityder och beteenden på ett mer konkret sätt ska främjas gentemot ickedemokratiska.

Den första arenan berör vikten av ett *fritt och livligt civilsamhälle*. Med civilsamhället menas den delen av samhället där självorganiserande och relativt autonoma grupper och rörelser försöker uttrycka värderingar, skapa associationer och solidaritet, och främja sina intressen.

Den andra arenan gäller vikten av ett relativt *fritt politiskt samhälle*. Det politiska samhället är den arenan där politiska aktörer tävlar om den legitima rätten att utöva kontroll över staten. Demokratisk konsolidering kräver att invånarna utvecklar en uppskattning för till exempel politiska partier, den lagstiftande församlingen, val och valregler.

Arena nummer tre uppmärksammar vikten av en *rättsstat*. För att uppnå en konsoliderad demokrati behöver de ovan nämnda arenorna ha stöd av lagen. I en rättsstat ska regeringen och staten handla enligt lagen. Godtycklig, och för invånarna skadlig, maktutövning ska inte vara tillåten och medborgarna ska kunna vända sig till domstolar och försvara sig emot staten och de styrande. En rättsstat är ytterst viktig i en konsoliderad demokrati då den behövs för att medborgarna på ett fritt och oberoende sätt ska kunna nyttja sina politiska rättigheter. En rättsstat är också viktig i det att den hindrar regeringen från att inskränka allt för mycket på civilsamhällets arena. Detta i sin tur är en viktig kontrollfunktion för ansvarsutkrävande.

Ingen av de tre nämnda arenorna kan fungera på ett bra sätt utan Linz och Stepan fjärde arena, *en effektiv byråkrati*. I en demokrati garanteras och skyddas invånarnas rättigheter. För att staten ska kunna göra detta och även erbjuda medborgarna andra grundläggande tjänster måste staten på ett effektivt sätt utöva monopol på legitimt våld. Även om staten inte skulle ha andra skyldigheter än denna så behöver den ändå tvinga folk att betala skatt för att kunna betala för poliser, domare och andra nödvändiga tjänstemän. En modern demokrati behöver således kunna bestämma, reglera och ta ut skatt. För att detta ska kunna ske behöver den en stat med en byråkrati som den demokratiskt valda regeringen anser vara effektiv.

Det sista kravet för att en demokrati ska kunna konsolideras är vad Linz och Stepan kallar det *ekonomiska samhället*. Det har aldrig funnits, och det kan inte någonsin finnas, en konsoliderad demokrati som har planekonomi (utom i krigstider). Det har inte heller någonsin funnits, och det kommer troligtvis inte heller finnas någon konsoliderad demokrati som har ren marknadsekonomi. Moderna konsoliderade demokratier behöver ett antal sociopolitiska normer, institutioner - här kallat det ekonomiska samhället - som medlar mellan staten och marknaden. Någon form av blandekonomi är alltså nödvändig. För om en stat inte ger upphov till en offentlig sektor som erbjuder utbildning, sjukvård och kommunikation, och inte heller erbjuder medborgarna ett ekonomiskt skyddsnät eller på något sätt utjämnar eventuella enorma ekonomiska klyftor, kan en konsoliderad demokrati inte vara möjlig.

För att sammanfatta det hela kan en demokrati ses som ett samspel mellan de fem arenorna civilsamhälle, politiskt samhälle, rättsstat, byråkrati och ekonomiskt samhälle; men där varje, för att kunna fungera ordentligt, även till viss del måste kunna organiseras på sitt eget sätt.

3.2 Transversal Politics

Nira Yuval-Davis kom i kontakt med begreppet Transversal Politics då hon av två italienska feminister blev inbjuden att delta i ett möte mellan judiska och muslimska kvinnor från Israel

och Palestina (Yuval-Davis, 1997 s. 125). Under mötet diskuterade kvinnorna lämpliga lösningar på Israel/Palestina-konflikten och till sist kom de faktiskt överens om vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att uppnå fred (coalitionofwomen, 2007). Trots att deras förslag inte har omsatts i praktiken och därmed inte fått någon effekt, blev vi ändå nyfikna på deras sätt att samarbeta. Genom att tillämpa Transversal Politics har dessa kvinnor, till skillnad från de åtskilliga diplomater som tidigare försökt, lyckats enas i frågan. Så vi vill ta reda på om tillämpningen av Transversal Politics kan vara ett effektivt sätt att lösa etniska konflikter generellt.

3.2.1 Historia

Transversal Politics är från början en feministisk teori som uppkom under 70-talet i samband med den andra feministvågen. På den tiden tillämpade man inom feministisk forskning det så kallade Identity Politics, som innebar att alla medlemmar i den förtryckta sociala kategorin (kvinnor i det här fallet) var homogena. De mest högljudda förespråkarna för det här tankesättet var the consciousness-raising group som menade att alla kvinnor, oavsett ras, sexuell läggning eller klass, delade samma sorts förtryck. De kvinnor som inte insåg detta, alltså inte delade den åsikten, visste helt enkelt inte bättre. När man blev skolad på rätt sätt skulle man se saker och ting på samma sätt som sina systrar, det vill säga anhängarna av det här tankesättet (Yuval-Davis, 2004).

Ett resultat av Identity Politics blev att man smälte samman individuella och kollektiva identiteter och därmed antog att en medlem i den förtryckta sociala kategorin kunde tala för de övriga; för när de blev skolade rätt, när de blev medvetna, delade de alla samma röst. Den representerande rösten kom till slut att tillhöra den vita, heterosexuella, friska medelklasskvinnan, som på intet sätt blivit demokratiskt vald att representera alla kvinnor.

En reaktion på detta blev att kvinnorna i gruppen gick isär och man lade till flera representerande röster, alltså en röst för de svarta kvinnorna, en röst för de homosexuella, en röst för arbetarklasskvinnor o.s.v. Man delades in i mindre kategorier, *sektioner* (*ibid.*).

3.2.2 Intersektionalitet

Identity Politics, med sina tydliga gränser, kunde naturligtvis även uppfattas som exkluderande (det är till exempel skillnad på en röst som representerar homosexuella kvinnor, och en röst som talar för homosexuella kvinnors rättigheter). Detta ändrades dock med det intersektionella tänkandet. Det innebar "recognition of diversity among women and a dialogical approach" (*Ibid.*). Att homogenisera kvinnor och att dra gränser dem emellan; svarta kvinnor för sig, homosexuella för sig, arbetarklasskvinnor för sig, var inte längre acceptabelt. Gränsdragningar skulle inte längre baseras på vilka kvinnorna var, utan på vad de ville uppnå (Yuval-Davis 1997, s. 126). Etniska skillnader och övriga meningsskiljaktigheter skulle erkännas och respekteras, men deras gemensamma politiska ställning skulle väga tyngst. Detta är vad Transversal Politics handlar om. Uppfattad enighet och homogenitet bland medlemmarna i en grupp ersätts av dialoger sektioner emellan. Därmed menar dock inte anhängarna av Transversal Politics att alla dialoger kan vara helt fria från gränser, eller att det ens är möjligt att lösa alla intressekonflikter. Man menar bara att en transversell dialogs gränser bestäms av budskapet, inte budbäraren, och att gränserna är dynamiska. Med andra ord skiljer man i Transversal Politics mellan skillnader i sociala

identiteter och sociala värderingar, och menar att ens social identitet (klass, ras, sexuell läggning och så vidare) inte alltid bestämmer ens sociala värderingar (Yuval-Davis, 1997 s. 131).

3.3 Consociational Democracy

Consociational Democracy är en väletablerad teori som bottnar i idén om interetniskt elitsamarbete och som idag tillämpas i de flesta samhällen som har problem med etniska konflikter (Lijphart 1977 s. 36). Consociational democracy vilar på fyra viktiga grundstenar.

Den första är *grand coalition*, det innebär att det politiska ledarskapet och den politiska representationen ska vara delad mellan alla signifikanta etniska grupper i det plurala samhället. Grand coalition kan se ut på många sätt. Exempelvis kan grand coalition formas som koalitions-kabinett i det parlamentariska systemet, en koalition mellan presidenten och andra viktiga politiska positioner i ett presidentiellt system eller som ett koalitionsråd eller kommitté med betydande rådgivande funktion (Lijphart 1977 s. 25).

Den andra är det *ömsesidiga vetot*. Denna grundsten fungerar som ett skydd för etniska minoriteters intressen och förhindra ett majoritetsstyre. Vetot kan fungera både som en informell överenskommen praxis, eller som en formell och konstitutionell bestämmelse (Lijphart 1977 s. 36-38).

Den tredje är *proportionalitet*. Det är en politisk proportionalitet ska genomsyra inte bara det politiska beslutsfattandet, utan även förvaltning och fördelning av offentliga tillgångar. Representationen kan se ut på olika sätt. Antingen kan det vara en avsiktlig överrepresentation av minoriteter, eller så kan det vara en jämlik representation (Lijphart 1977 s. 25, 38, 40).

Den fjärde grundstenen är *autonomi*. Ett visst mått etnisk autonomi över interna angelägenheter, skapar större pluralitet och lugn det plurala samhället. En form av autonomi är federation. En federation kan se ut på olika sätt. Den kan exempelvis vara territoriell, vilket fungerar i plurala samhällen då den etniska klyftan sammanfaller med den territoriella. I annat fall kan man även tillämpa en icketerritoriell federalism. Det innebär att nationen delas upp på ett religiöst och kulturellt plan istället. Att man exempelvis kan välja att gå på en katolsk eller protestantisk skola (Lijphart 1977 s. 25, 41-44).

4 Rwanda

4.1 Etnisk konflikt

Rwanda är Afrikas mest tätbefolkade land och endast cirka 17 % av befolkningen bor i städerna. En stor del av den befolkningen bor i och kring huvudstaden Kigali. Etniskt utgörs befolkningen av 85 % hutuer, 14 % tutsier och cirka 1 % av pygméfolket twa (Nationalencyklopedin, 2007). Folkmordet i Rwanda i början av 1990-talet beskrivs som något av det mest fruktansvärda som hänt i modern tid och vi ska här redogöra för vad det var som hände och varför det kunde ske.

Det råder delade meningar om hutuernas och tutsiernas bakgrund. Men man tror att hutuerna är ett bantufolk som kom till Rwanda och Burundi på 700- och 800-talen, medan tutsierna tros vara ett hamitiskt folk som invandrat från Etiopien kring 1400-talet. Tutsierna har traditionellt ägnat sig åt boskapskötsel och hutuerna jordbruk. Då tutsierna inte var bofasta tvingades de att utveckla ett system för att erövra och kontrollera stora betesmarker. De underkuvade de bofasta hutuerna och gjorde dem ekonomiskt beroende genom att hyra ut boskap. Ur detta uppstod ett feodalt samhälle, med tutsier som härskare (Landguiden, 2007).

Men förhållandet mellan dessa grupper var lite mer komplicerat än så. Tutsi kom senare att betyda 'den som äger boskap' vilket innebar att en hutu kunde "uppgraderas" till tutsi och en tutsi "flyttas ner" till hutu. Blandäktenskap var också mycket vanligt och där kunde en hutu "gifta upp sig" till tutsi. Vad vi försöker säga här är att grupperna ur en etnisk synvinkel kom att till stor del smälta samman och att de till och med talade samma språk och anammade samma religioner och riter (Nationalencyklopedin, 2007).

Vid Berlinkonferensen 1884-1885 fick Tyskland rätt att kolonisera Rwanda och tutsieliten kunde med Tysklands beskydd fortsätta regera. Efter första världskriget övertog Belgien makten och tutsier fortsatte gynnas på bekostnad av hutus (Regeringen, 2007). Det gick även så långt att belgarna införde ID-kort med etnisk tillhörighet angiven. Men på 1950-talet ville tutsierna ha snabb självständighet medan de själva hade makten, medan hutuerna endast ville ha inflytande. Detta gjorde att belgarnas attityd gentemot tutsierna förändrades och hutuerna började istället favoriseras (Nationalencyklopedin, 2007). Tutsieliten försökte i slutet av 1950-talet undanröja de oppositionella hutuerna. Dessa skyddades dock av belgarna och konflikten slutade med att omkring 20 000 tutsier dödades och 100 000 flydde utomlands, till bland annat Uganda och Burundi. Två år senare bröts tutsiväldet och kungadömet avskaffades (Landguiden, 2007). Detta är den historiska bakgrunden till att ett folk som levt ihop, talat samma språk och följt samma traditioner under lång tid, senare kom att vilja utplåna varandra.

1963 försökte de tutsier som flytt ifrån landet i slutet av 1950-talet ta makten. Under den här tiden dödades alla tutsier i landet i politisk ställning, vilket ledde till att motsättningarna mellan grupperna ytterligare förstärktes.

I inbördeskriget i Uganda på 1980-talet deltog tusentals landsflyktiga tutsier på den segrande gerillans sida. Stärkta av segern bildade tutsierna Rwandas Patriotiska Front (RPF) och invaderade Rwanda år 1990. 1992 var den sittande hutupresidenten tvungen att bilda en

samlingsregering med tutsierna (Landguiden, 2007). Då ett fredsavtal som inskränkte på hutuextremisternas makt hade slutits 1993, började den ”den slutgiltiga lösningen” utformas, i form av en plan att eliminera alla tutsier och de hutuer som stödde avtalet (Human Rights Watch, 2007). Bland annat sändes grov propaganda på den både den statskontrollerade radiostationen och den privata vid namn Radio Mille Collines. Där beskrevs tutsi som kackerlackor och fick bära skulden för alla landets problem (Sveriges radio, 2007).

När presidenten pressats att i Arusha underteckna ett nytt löfte om att ta in RPF i regeringen sköts hans flygplan ned över Kigalis flygplats vid återkomsten. Detta blev den utlösande faktorn för folkmordet.

Slakten var mycket väl planerad och FN hade fått två varningar innan den sattes igång, en redan i augusti 1993 och en i början av 1994. De hutupolitiker som kunde tankas stödja vapenvilan mördades först. Bland de första offren var premiärministern från ett moderat hutuparti. Tio belgiska FN-soldater dödades när de försökte skydda henne och UNAMIR (FN-styrkan som hade bildats för att se till att Arusha-avtalet respekterades) minskades som konsekvens av detta från 2500 man till 270. Hutuextremisterna upprättade vägspärrar och började attackera tutsier och de hutuer som vägrade ställa sig bakom dem. Tutsier slaktades ofta brutalt med bland annat machete, och kvinnor våldtogs.

Vägspärrarna och andra barriärer som hade upprättats gjorde att ingen kunde fly, och de tidigare obligatoriska identitetskorten gjorde det mycket lätt att urskilja offren.

Under tre månader med start den 7 april 1994 miste drygt 800 000 människor livet. Men i juli samma år lyckades RPF slå ner hutuextremisterna och ta makten över Rwanda. De hundra dagarna med obehärskat dödande var över (Nationalencyklopedin, 2007).

4.2 Demokratiseringsprocess

Efter folkmordet präglades Rwanda i flera år av våld och osäkerhet. De hutuledare som under folkmordet flytt till Zaire (nuvarande Kongo Kinshasa) och Tanzania kunde planera motangrepp och försök att återta makten. Men den zairiska gerillan drev 1996 bort de väpnade hutuförbanden och över tre miljoner flyktingar återvände till Rwanda mellan åren 1996-1998 (Freedomhouse, 2007).

Fram till 2003 styrdes Rwanda av provisoriska samlingsregeringar mellan tutsier och hutuer. Men dessa stötte på många problem och år 2000 avgick både presidenten och premiärministern. RPF stärkte under den här tiden sin makt. Detta märktes tydligt när paritets ledare Paul Kagame år 2000 utsågs till landets nya president. Samtidigt hade den militära situationen börjat stabiliseras. Exilhutuer utgjorde inte längre ett akut hot mot säkerheten och ekonomin började återhämta sig (Nationalencyklopedin, 2007).

1994 inrättades i Arusha FN:s specialdomstol *International Criminal Tribunal for Rwanda* (ICTR). Dess mandat är att döma personer som misstänks för att ha begått folkmord – eller andra brott mot humanitär rätt – i Rwanda och dess grannländer (Amnesty International, 2007).

Rwandas fångelser fylldes av drygt 125 000 misstänkta mördare och medhjälpare som väntade på rättegång. För att avlasta de nationella domstolarna inrättades så kallade *gacaca*, en sorts kommunala domstolar. I dessa har lokalbefolkningen stort inflytande och för att kunna inrätta dem har cirka 250 000 människor valts och snabbutbildats. Samtidigt som *gacaca* kan avlasta domstolarna menar bland andra Amnesty International att internationella normer för korrekta rättegångar åsidosätts (Amnesty International, 2007)

I en folkomröstning i maj 2003 antogs en ny konstitution i Rwanda. I denna läggs stor

vikt på nationell enighet och skapandet av en rwandisk identitet. Det är absolut förbjudet att uppmuntra etniskt hat och politiska partier får inte baseras på etnisk tillhörighet eller religion (Regeringen, 2007). Dessutom har landet en lagstadgad politisk könskvotering, som har resulterat i att Rwanda idag har ett av världens mest jämställda parlament. Vidare bestämde konstitutionen fortsatt samregerande oavsett valresultat och stadgade att presidenten, premiärministern och parlamentets talman inte får tillhöra samma parti samt att eventuella dispyter ska lösas genom dialog. Just vikten av dialog uppmärksammas i flera av konstitutionens paragrafer. Medborgarnas olikheter som etnicitet, religionstillhörighet och liknande respekteras men landets budskap, dess motto, som är *enighet, arbete, patriotism*, kommer först (Rwandas konstitution art. 6 och art. 1 § 6). Alla medborgare måste förenas under mottot och känna rwandisk samhörighet för att man ska undvika tragedier likt folkmordet i framtiden menar man.

År 2003 tog Rwandas demokratiseringsprocess officiellt slut i samband med det nationella valet. RPF:s överlägsenhet i den politiska sfären och det faktum att det största oppositionella partiet, hutubaserade *Democratic Republican Movement* (MDR), anklagades för att underblåsa etniska motsättningar och förbjöds, gjorde att segern var säkrad för RPF och dess allierade med Paul Kagame i spetsen (Freedomhouse, 2007). Dessutom hade RPF full kontroll över medierna. I praktiken återtog alltså tutsierna makten i Rwanda, men detta fick inte påpekas eftersom all debatt om den etniska konflikten förbjöds (Landguiden, 2007)

Den nya konstitutionen ger presidenten mycket makt. Han har rätt att utlysa undantagstillstånd, utfärda krigsförklaringar samt besluta om folkomröstning. Vidare måste han godkänna lagar och kan även själv ta initiativ till lagar. Det är också presidenten som utser premiärminister och de högsta cheferna för militären, polisen, rättsväsendet, statsförvaltningen och centralbanken. Presidenten väljs på sju år och kan väljas om högst en gång (Landguiden, 2007).

5 Bosnien-Hercegovina

5.1 Etnisk konflikt

Den etniska konflikten i forna Jugoslavien kan många gånger kännas svår att förstå. Konflikten går flera sekel bak i tiden. Den frös till is under socialismen, men tinades upp igen efter dess fall. Konflikten blev uppvärmd, trappades upp och resulterade till slut i etnisk rensning.

Det hela började när slaverna invandrade till albanernas dåvarande Illyrien under 600-talet e.Kr. Under medeltiden gjorde Kroaterna och Serberna anspråk på regionen, men utan framgång. Den mest avgörande tiden för den Jugoslaviska konfliktens utveckling, var dock under den 500 åriga osmanska hegemonin. På 1400-talet gjorde den turkiska övermakten anspråk på området och lyckades till slut dominera Jugoslavien (Sandberg, Windmar, 1998).

Det osmanska imperiet rangordnade sina medborgare utefter deras religionstillhörighet och inte efter deras folktillhörighet. Det var en samhällsstruktur som grundade sig i den muslimska världsbilden. Enligt den islamska lagen *Sharia* är det förbjudet att differentiera det religiösa från det världsliga. De utgick från att kultur, samhälle och religion är integrerade som till en enhet. Turkarnas ögon såg således varken serber, albaner, greker eller för den saken skull, turkar. Istället delades samhället upp mellan muslimer, ortodoxer, katoliker och judar. Huvudparten av befolkningen på Balkan var inte muslimer, vilket gjorde det besvärligt för turkarna att införa sharia. Deras lösning på problemet blev att införa det så kallade *milletsystemet*. De gav de olika religionerna ett visst mått av autonomi och politisk representation. De flesta behöll sina rättssystem och företrädde politiskt av sina religiösa ledare. Varje grupp bodde i sitt *mahala* (kvarter). Där pratade man det egna språket och förvaltade sin kultur. Det var på marknader och på offentliga platser de olika grupperna möttes och interagerade. De flesta jugoslaver var flerspråkiga vid den tiden (*ibid.*).

Turkarna var inte på mission, så de flesta behöll sin ursprungliga religion. Bosnien var dock ett undantag. Här konverterade jämförelsevis många invånare. Den vanligaste förklaringen till den bosniska befolkningens avvikande beteende, är att bosniska adeln ville behålla sina rikedomar och privilegier. Då den adliga och jordägande klassen uteslutande blev muslimer, kom religionen även att återspegla en socioekonomisk skillnad. Religion blev en fråga om klass (*ibid.*).

Klassmotsättningarna skapade en stark ortodox och katolsk (serbisk och kroatisk) opposition. Under andra världskriget allierade sig oppositionen med Österrike-Ungern. Tillsammans övertog de den politiska dominansen. Rollerna var nu ombytta och den Serbiska hämnden blev massakrer av muslimer (*ibid.*).

Under Titos tid som Jugoslaviens ledare, drev kommunistpartiet en hård socialistisk och anti-religiös politik. Den omfattande muslimska infrastrukturen som innefattade allt från skolor och jordbruk till sjukvård och sharia, förstördes och beslagtogs. Alla nationalistiska motiv och yttringar motarbetades. Tito startade en framgångsrik moderniseringsprocess. Välfärden och välståndet förbättrades påfallande, och de inhemska traditionerna och de egna religiösa kulturerna mötte en västorienterad kultur som stred mot det jugoslaviska samhällets fundamentala värderingar. De snabbt förändrade sociala förhållandena skapade klasskillnader

och obalans. De muslimska krafterna i Bosnien ville förnya Islam. De försökte hitta en balans och harmoni mellan tradition och de nya etniska och politiska identiteterna. En religiöspolitisk ideologi växte fram och började mobilisera muslimerna (*ibid.*).

Efter Titos död inledde den dåvarande serbiska kommunistpartiets ordförande, Slobodan Milosevic (1987), en utrensning av motståndare inom partiet. En hårt nationalistisk serbisk politik började drivas. Den tidigare politiska jämvikt som präglade Jugoslavien, sattes ur balans med Milosevics nationalistiska politik. Det var en populistisk kampanj som byggde på rädslan över serbisk assimilation och förtryck under Jugoslavien. Serbernas etniska mobilisering underblåste rädsla bland de andra folkgrupperna. I fasa för den egna folkgruppens överlevnad blev valet 1990 ett defensivt val, där de etniskt orienterade partierna blev vinnare. Den politiska stämningen var förändrad. Den offentliga sfären bottnades nu i etnisk och religiös polarisering. På detta vis trappades nationalismen upp och blev grunden för konflikt och osämja. Konfliktspiralen gick så djupt att konflikten tillslut hamnade i inbördeskrig och därefter folkmord (*ibid.*).

5.2 Demokratiseringsprocess

I december 1995 tog kriget slut och det så kallade Daytonavtalet skrevs under av ledarna för de tre inblandade länderna Serbien, Bosnien- Hercegovina och Kroatien (Landguiden, 2007). Daytonavtalet innehöll bland annat en författning. Enligt denna författning är Bosnien-Hercegovina en enhetlig stat, men är uppdelad i två stora tämligen autonoma enheter. Den ena enheten heter Republika Srpska och är serbdominerad och den andra heter Bosnien-Hercegovina och är dominerad av bosnjaker och kroater. Trots ansträngningar för att stärka nationen, fungerar Bosnien- Hercegovina i realiteten som två separata enheter.

Båda enheterna innehar var sitt rättsväsende, president, regering och parlament. Både det nationella och de regionala parlamenten har bestämda kvoter för de tre olika folkgrupperna. På nationell nivå utgörs den verkställande makten av en regering och ett presidentråd. Presidentrådet består av en representant från varje folkgrupp, och presidentposten roterar dom emellan var åttonde månad (Landguiden, 2007).

Då de politiska mandaten befäster den etniska splittringen snarare än försvaga den, har partipolitiken blivit en plattform för nationalism. Partipolitiken domineras både nationellt och lokalt av nationalistiska partier, som företräder den egna gruppen. De tre dominerande nationalistiska partierna är bosnjakiska SDA, serbiska SDS och kroatiska HDZ. Då de nationalistiska partierna lever på den etniska splittringen, har dessa ett gemensamt intresse av att upprätthålla konflikten och därmed förhindra en multietnisk utveckling av politiken.

Det finns dock försök till ett mer pluralt Bosnien- Hercegovina. Det socialdemokratiska partiet (SDP) har försökt och delvis lyckats. I valet 2000 blev SDP det största partiet. De gick i val tillsammans med en samling moderata partier under namnet Alliansen för förändring. Alliansen vann och bildade regering. Men regeringen fick problem med intern splittring. De nationalistiska partierna använde regeringskoalitionens inre stridigheter till sin egen fördel, och återtog den politiska dominansen i valet 2002 (Landguiden, 2007).

De tre partierna bildade 2003 koalitionsregering tillsammans med två mer moderata nationalistiska partier, både nationellt och i de två enheterna. Motsättningarna mellan de nationalistiska partierna och de mer moderata partierna lamslog koalitionsregeringarna och var många gånger nära på att falla ihop.

Det internationella samfundet drev samtidigt på för att få en fungerande nation, och en del reformer gjordes. Trots de politiska motsättningarna inrättades exempelvis 2003 ett

gemensamt försvarsdepartement, en Högsta domstol, ett nationellt åklagarämbete och ett skatteväsende (Landguiden, 2007). Kampen mot korrruptionen har de senaste åren både varit omfattande och framgångsrik. Man har även kommit långt i försoningsprocessen. I först 2004 och därefter även i 2006, inrättades den största rättegången i krigsförbrytartribunalen i Haag (Landguiden, 2007).

Konflikten mellan reformanhängare och nationalister sätter fortfarande sin prägel på samhället i Bosnien- Hercegovina. Valet 2006 var alltigenom genomsyrat av nationalistisk propaganda, och den etniska splittringen kvarstår. Men samtidigt syns även tendenser till integration och närmande. Trots att serberna valde ett nationalistiskt parti som förespråkar en folkomröstning om serbisk brytning med federationen, valde kroaterna ett multietniskt parti och bosnjakerna ett parti som vill ena de två enheterna (Landguiden, 2007).

6 Applicering av demokratimall

6.1 Rwanda

Som vi tidigare nämnt, är all diskussion om folkmordet i Rwanda totalförbjuden. Ser man till vår definition på en konsoliderad demokrati så är detta ur den synvinkeln mycket problematiskt.

Civilsamhälle

Först och främst är det civila samhället i Rwanda tydligt styrt av regeringen. Inga grupperingar grundade på etnicitet får finnas. Vidare är det låg yttrande- och tryckfrihet eftersom regeringen inte tillåter någon diskussion som man anser ger upphov till etnisk eller regional splittring. I *world wide press freedom index 2006* av Reporters Without Borders kom Rwanda på plats 147 av 169 (RSF, 2008). Värt att nämnas är dock att allt fler privata radiostationer börjar sända och att presidenten emellanåt ställer upp i så kallade frågestunder, där befolkningen kan ringa in till radiostationen och ställa frågor till honom.

Politiskt samhälle

Den andra arenan i vår demokratimall berör vikten av ett fritt politiskt samhälle. Vidare talar den om för oss att en konsoliderad demokrati till viss del är ett samspel mellan alla arenor. Detta kan man se tydligt i fallet Rwanda. Då det civila samhället hårt reglerat, innebär detta naturligtvis att det politiska samhället också är det. Partier som regeringen anser grundas på etnicitet förbjuds att agera i den politiska sfären. Detta märktes, som vi kunde läsa ovan, tydligt under valet 2003 då det största oppositionspartiet stämplades som olagligt.

Rättsstat

Rwanda har i enlighet med konstitutionen två specialdomstolar: en militärdomstol och de så kallade Gacaca-domstolarna. Rwandas brister i rättstatens arena har främst att göra med Gacaca-domstolarna till vilka personal har fått snabbutbildas. Kritiken har främst pekat på bristen av distinktion mellan domare och åklagare och frånvaron av ett oberoende försvar. De misstänkta får i många fall sitta i fängelse i flera år utan rättegång. Sedan råder även brist på kvalificerad personal (åklagare, domare, polis) i den nationella domstolen. Det finns även frågetecken angående domstolarnas självständighet från regeringen, speciellt då presidenten har väldigt stor makt i tillsättningen av domare. Dessutom förekommer godtyckligt frihetsberövande på illegala grunder och av politiska orsaker (Amnesty International, 2007).

Byråkrati

Korruption är fortfarande ett ganska stort problem i Rwanda. Landet kom på plats 111 av 179 i *Transparency International's 2007 Corruption Perceptions Index* (Transparency, 2008). Men åtgärder mot korruptionen har vidtagits. År 2005 avskedades flera höga tjänstemän bland annat jordbruksministern och ett antal ambassadörer efter misstankar om korruption. Man har till exempel etablerat en ombudsmannainstitution för att bekämpa just

korruption, så utvecklingen mot en effektiv byråkrati går åt rätt håll. Och av det vi läst att döma har staten monopol på våld och att ta ut skatt (Freedomhouse, 2007).

Ekonomiskt samhälle

46 % av hälsoinstanserna finansieras genom internationellt bistånd. I princip ska alla delar av befolkningen ha samma tillgång till grundläggande hälsovård. Men i praktiken drabbas främst kvinnor och landsbygdsbefolkningen hårt av bristen på pengar och tillgång till vårdcentraler. Utbildningsväsendet blev också lidande efter folkmordet då många lärare dödades eller flydde. Regeringen har infört obligatorisk 6-årig grundskola, men man beräknar att fler än hälften hoppar av innan de gått klart. Avhoppet är störst bland flickorna.

Ungefär 60 % av befolkningen i Rwanda uppskattas leva under fattigdomsnivån. En stor del av befolkningen lever på landsbygden och klyftan mellan stad och landsbygd ökar. Matpriserna ökade med 16 % under 2004 på grund av inflation, höjda bensinpriser och låga världsmarknadspriser på landets stora exportprodukter, till exempel te och kaffe. Dock har standarden förbättrats en hel del för majoriteten av befolkningen efter folkmordet. Rwanda är fortfarande ett av världens fattigaste länder och efter folkmordet prioriterades fred, försoning och säkerhet. Det är först på senare år som tillväxt och ekonomi har fått mer uppmärksamhet. RPF för en liberal politik och ekonomin är avreglerad. Tillväxten har i flera år varit minst 5 % per år, så även på den ekonomiska arenan går utvecklingen åt rätt håll (Manskligarattigheter, 2006. (Landguiden, 2007).

6.2 Bosnien-Hercegovina

Civilsamhälle

Pressfriheten är i verkligheten inskränkt. Politiker och myndigheter sätter mycket press och regeringskritiska medier utsätts för repressalier. Lagen säger att alla kandidater i de allmänna valen ska få lika mycket mediautrymme. Men i valet 2006 fick regeringspartierna extremt stort utrymme och oppositionen nästan inget alls (manskligarattigheter, 2006).

Religionsfrihet och utövande av religion är lagstadgat, men bara i de områden religionen är i majoritet. Organisations- och mötesfrihet är också fastställd. Men i verkligheten är det svårare för etniska och religiösa minoriteter att använda sig av dessa rättigheter. Kvinnors situation är också svår. Den officiella jämställdheten är inte verklighetsförankrad då de är underrepresenterade i politik och förvaltning. Kvinnor utsätts för ständig diskriminering på arbetsmarknaden då de väljs bort mot demobiliserad militär (freedomhouse, 2007).

Politiskt samhälle

Bosnien- Hercegovina är inte en valmansdemokrati. Rösträtt råder, men OHR har mandat att avsätta förtroendevalda politiker ifall de skulle hota fredsprocessen eller institutionalisera etnisk division.

Det finns politiska partier och ett politiskt ledarskap. Men det är genomgående byggt på etnicitet och religion. Det finns ickeetniska partier, men de blir överröstade av nationalistisk propaganda (freedomhouse, 2007).

De lagstiftande instanserna finns, men har svårt att verka. Många försök till politiska reformer har gjorts men misslyckats på grund av motstånd från någon etnisk eller religiös gruppering (freedomhouse, 2007).

Rättstat

Bosnien- Hercegovina har en fungerande rättstat. Men den har brister. De har ett så kallat plea-bargainsystem. Det innebär att misstänkta brottslingar kan få ett mycket mildare straff i utbyte mot att de erkänner innan åtal väckts mot dem. Detta drabbar främst fattiga och minoritetsbefolkning, vilka inte har råd med juridiskt företräde. Dessutom har de två enheterna egna rättssystem. Nyligen har även nationell domstol upprättats (landguiden, 2007). För att konsolidera demokratin krävs konsensus kring konstitutionen (Linde & Ekman, 2006). Mycket tyder på att konsensus ännu inte är nådd. Exempelvis är rättsväsendet under de etniska partiernas kontroll. I övrigt har serberna haft svårt att lämna ifrån sig krigsförbrytare som ska ställas inför rätta i krigsförbrytartribunalen (Landguiden, 2007).

Byråkrati

Den Bosnien- Hercegovinska byråkratin har stora problem. Den är till viss del ärvd från det tidigare styret. Detta har lett till tjänstemannamässig inkompetens och etnisk särbehandling vid anställning etc. Korruptionen är ett stort problem och hinder för utvecklingen. Den genomsyrar politiken från lokal nivå till elitnivå. Ansträngningar görs för att minska korruptionen, men International Transparency rankade Bosnien- Hercegovina som 84 av 179 i 2007 års Corruption Perceptions Index (Transparency, 2008).

Vidare är ett av byråkratins problem i Bosnien- Hercegovina, att polisväsendet inte har våldsmonopol. Bortsett från att internationella styrkor fortfarande är närvarande, sker mycket interetniskt våld och vandalism som polisen har svårt att kontrollera.

På många håll implementeras även idén om ”två skolor under ett tak”. Där eleverna separeras efter etnicitet, och får separat historia, geografi och språkundervisning. De befinner sig i olika klassrum, och går i skolan på olika skift (freedomhouse, 2007).

Ekonomiskt samhälle

Det finns ett institutionaliserat ekonomiskt samhälle i Bosnien- Hercegovina. Problemet är att då de etniska partierna är starka, är det få som vill riskera att investera i landet. För att få en god ekonomisk utveckling i landet, krävs en reformation och stabilisering av tidigare nämnda arenor.

6.3 Sammanfattning

I de båda länderna har den demokratiska utvecklingen gått framåt. Konflikterna har svalnat avsevärt och den demokratiska proceduren följs i respektive land. Något som tyder på en ökad politisk stabilitet är att man i de båda länderna kunnat börja fokusera på social och ekonomisk utveckling. Men det finns ett stort demokratiskt underskott. Bristerna är många och vägen till konsolidering är lång.

7 Komparation

Vilken konfliktlösningsteori gynnar demokratiserings- och konsolideringsprocessen bäst?

Under arbetets gång, har vi insett att ingen av de två konfliktlösningsteorierna är i det här fallet absolut. Med tanke på att demokratiseringsprocessen och konsolideringsprocessen är olika processer med olika karaktärsdrag, är det svårt att forma ett bra svar, utan att skilja dem åt. Vi väljer därför att motivera vilken av teorierna som är bäst för en demokratiseringsprocess, för att därefter motivera vilken av dem som gynnar konsolideringsprocessen.

7.1 Transition

De etniska konflikterna tog officiellt slut i Rwanda juli 1994 och i Bosnien-Hercegovina i december 1995. Tidsperioden mellan konfliktens slut och de första fria- och allmänna valen, dvs. transitionsprocessen, kan enligt vår definition (se s. 6) användas som måttstock för vilken konfliktlösningsteori som fungerar bäst för demokratiseringsprocessen. I Rwanda satt den provisoriska samlingsregeringen i drygt nio år, medan de första fria- och allmänna valen i Bosnien- Hercegovina kunde äga rum redan efter nio månader. Givet att det demokratiska utfallet är ett resultat av den konfliktlösningsteori som tillämpats, drar vi slutsatsen att Consociational Democracy är smidigare för demokratiseringsprocessen.

Vår slutsats kan verka självklar. Målet är med Consociational Democracy är inte att lösa den etniska konflikten. Konflikten är inte skadlig så länge den inte uttrycks med våld. Detta kan ses som ett bra första steg för ett land med starka etniska motsättningar. Men frågan är om den håller hela vägen.

7.2 Konsolideringsprocessen

Det här är en mycket mer komplicerad fråga att besvara, eftersom den är väldigt abstrakt. För att konkretisera konsolideringen utgår vi från vår demokratimall när vi jämför de två länderna. Med vår mall som måttstock kan vi enklast jämföra teoriernas konsolideringsförmåga punkt för punkt.

Civilsamhälle

Yttrandefriheten är högre i Bosnien- Hercegovina. I Rwanda är yttrandefriheten inskränkt även i konstitutionen. Staten utövar officiellt repressalier mot medier som man anser främjar etnisk splittring. Då inga kriterier finns för vad som faktiskt anses ge upphov till

splittring, blir det möjligt för makthavare att på ett legitimt sätt, godtyckligt styra och tysta oliktankande. I Bosnien- Hercegovina är yttrandefriheten officiellt mindre inskränkt. Däremot sker det en inofficiell styrning av framförallt landets medier. Trots att situationen är värre i Rwanda, är möjligheten för förbättring större där, då repressalierna sker offentligt och är lätta att se. I Bosnien- Hercegovina sker repressalierna i det mörka och sker mer i form av utpressning. Detta försämrar möjligheterna för att få slut på inskränkningarna i yttrandefriheten.

Kvinnan har en framträdande roll i den offentliga sfären i Rwanda. Lagen om könskvotering har gett Rwanda ett av världens mest jämställda parlament. En tredjedel av alla parlamentsposter är avsedda för kvinnor. I Bosnien- Hercegovina domineras den offentliga sfären helt och hållet av män.

Religionen har varit en aktiv aktör i båda folkmorden. I Rwanda hade den kristna kyrkan ett väldigt starkt grepp om befolkningen. Men eftersom präster var delaktiga i massakrerna, tog allt fler avstånd från kyrkan efter folkmordet. I Bosnien-Hercegovina hade inte religionen lika stor makt över folket. Efter folkmordet har religionen däremot använts av nationalistiska ledare för att stärka den egna gruppens känsla av samhörighet. Således har religionens makt i Rwanda minskat i och med folkmordet, medan den i Bosnien-Hercegovina har stärkt sitt grepp om befolkningen.

Politiskt samhälle

I Rwanda är den etniska splittringen förbjuden. Partierna tillåts inte bygga på etnicitet. Samtidigt hindrar lagen all kontroll av etnicitet. Rwanda är i en motsägelsefull situation. Det gamla tutsipartiet regerar idag, samtidigt som deras koppling till tutsi inte får påpekas enligt konstitutionen. Detta gör att det antagligen fortfarande i realiteten finns ett ojämlikt etniskt maktförhållande i landet. Bosnien-Hercegovina har ett öppet politiskt samhälle. Däremot dominerar de nationalistiska partierna det politiska samhället. De har ett extremt heterogent och polariserat parlament. Detta, givet att alla etniska grupper har vetorätt i parlamentet, skapar en trög och ineffektiv politik. Trots detta är det Bosnien-Hercegovinska sättet att föredra över det Rwandesiska. För även om Rwandas parlament genom sin homogenitet skapar ett effektivt reformarbete, så tillåts inte partier som inte är lojala regeringen att existera, vilket skapar ett demokratiskt underskott. Ett allvarligt problem för det Bosnien-Hercegovinska politiska samhället är den av internationella samfundet tillsatte OHR. Då han har befogenheter att avsätta förtroendevalda politiker, kan man ifrågasätta Bosnien-Hercegovinas suveränitet.

Rättstat

Båda länderna har stora brister i rättssäkerheten. I Rwanda är Gacaca-domstolarna bortom statlig kontroll. I Bosnien-Hercegovina är det största problemet plea-bargain. Det som faller för Rwandas fördel är att Gacaca-domstolarna nu håller på att avvecklas. Plea-bargains har däremot precis inrättats som ett sätt att effektivisera rättsväsendet.

Byråkrati

I Bosnien-Hercegovina har staten inget våldsmonopol, det finns däremot i Rwanda. Våldsmonopol är en förutsättning för en fungerande rättstat. I övrigt finns det i båda länderna en stor brist på kompetens. Däremot har Bosnien- Hercegovina i och med den stora reformeringen utbildningsväsendet, skapat en grund för ökad kompetens bland befolkningen. Något som ytterligare förenar de båda länderna är den enorma korruptionen som genomsyrar byråkratin. För att korruptionen ska upphöra, krävs mer än ländernas politiska ansträngningar.

Det krävs ett socialt kapital, dvs. en mellanmännisklig tillit på både vertikal och horisontell nivå (Rothstein, 2003. s:291).

Ekonomi

Skolan i Rwanda är enbart obligatorisk till årskurs 6. Dessutom hoppar majoriteten av innan de gått klart. Främst flickor. I Bosnien är den allmänna skolan upp till gymnasial nivå. Man har även börjat satsa på reformering av den högre utbildningen. Problemet med den bosniska skolan är att den är etniskt åtskild, vilket förstärker de etniska motsättningarna. Kvinnans sociala situation är sämre i Rwanda trots den politiska jämställdheten. Detta pekar på att landet kanske inte är så jämställt som de försöker ge sken av till omvärlden. Den instabila situationen i de båda länderna skapar rädsla och ovilja hos de internationella företagen att investera i landet.

7.3 Slutsats

Som svar på frågan om vilken teori som gynnar konsolideringsprocessen bäst, kan vi efter att ha applicerat vår demokratimall, konstatera att Bosnien- Hercegovina kommit längst även i konsolideringsprocessen. Consociational Democracy har i denna jämförelse därmed visat sig vara mer effektiv i dagsläget. Men begreppet konsolideringsprocess går att problematisera. De flesta konsoliderade demokratierna i världen är uppbyggda efter Transversal Politics grundidé om en intersektionell dialog. Exempelvis är den svenska samhörigheten baserad på ekonomiska, politiska samt postmoderna ideal, inte på etnicitet. Men om Transversal Politics har varit så framgångsrik i Sverige och västvärlden, Är det intressant att fundera på hur det då kommer sig att Rwanda inte har lyckats hela vägen. Kanske har Rwanda tillämpat teorin på fel sätt. Samtidigt kan man även problematisera fallet Bosnien- Hercegovina. Frågan är om Bosnien- Hercegovina verkligen har ”lyckats”. Visst har de fungerande valsystem och den demokratiska proceduren följs. Men samtidigt är den etniska splittringen fortfarande, om inte mer än innan, cementerad i alla samhällsnivåer. Kanske är Bosnien- Hercegovina på grund av Consociational Democracys samhällsmodell, fast i detta stadium. Problemet i de båda fallen är antagligen att teoritillämpningen gått fel till. Om man går tillbaka till våra tidigare resonemang, kan man tydligt se att Consociational Democracy varit uppenbart mycket bättre i transitionsfasen. Men kanske är det också där som teorins funktion når sin yttersta gräns. I Rwanda var problemet kanske att man genom tillämpningen av Transversal Politics, satte lock på en konflikt som fortfarande var olöst och på en försoningsprocess som inte hade hunnit få komma till ett slut. I Bosnien- Hercegovina kan vi se att transversella politiska initiativ har tagits då bla. det socialdemokratiska partiet vann i valet 2006. Men de nationalistiska populistiska krafterna är alltid starkare och vann igen i det senaste valet. Consociational Democracy blev då istället en käpp i hjulet för en vidareutveckling av demokratin. Om Rwanda likt Bosnien- Hercegovina hade tillämpat Consociational Democracy i ett första steg, och de båda länderna efter försoningsprocessens slut, fasat över till Transversal Politics, hade kanske läget i de båda länderna sett annorlunda ut i dag.

Vår uppsatts är avgränsad till att enbart belysa teoriernas roll för dagens situation i respektive land. En korrelation behöver inte vara kausal. Således vore det intressant att undersöka vilka andra variabler som kan ha påverkat ländernas demokratiska utfall. Exempelvis är ländernas geografiska placering en viktig faktor. Bosnien- Hercegovina ligger i Europa vilket antagligen bidragit till att det legat i västvärldens intresse att lösa konflikten där. Dessutom kan grannländernas styrelseskick påverka det egna. Rwanda är omgivet av

konflikthärjade länder med hög fattigdom, medan Bosnien- Hercegovina gränsar till bla. EU-landet Slovenien och kandidatlandet Kroatien. Dessa länder fungerar som förebilder, då Bosnien- Hercegovina tydligt kan se grannländernas stora förändringar efter demokratiseringen och inträdet i EU. Det goda samhället är på så vis mer påtagligt än i Rwanda.

Det vore intressant för framtida forskning att göra en större studie där man undersöker fler fall, och därmed kan dra mer generella slutsatser. Dessutom skulle det vara intressant att undersöka om Bosnien- Hercegovina verkligen kan uppnå konsolidering med enbart Consociational Democracy. I fallet Rwanda hade det å andra sidan varit intressant för framtida forskning att undersöka huruvida den intersektionella dialogen faktiskt äger rum i realiteten, eller om tutsi med RPF, återigen har tagit det politiska maktövertaget och att den intersektionella dialogen enbart är en fasad. Det finns mycket intressanta frågor för framtida forskning att besvara på. Consociational Democracy visade sig i vårt fall vara den starkaste teorin. Men den har även visat betydande brister. Eftersom Consociational Democracy även är den mest etablerade teorin och används i de flesta etniska konflikterna, är det viktigt att det fortsätter forskas både kring vidareutveckling av teorin samt om etniska konflikter efter transitionsfasen.

8 Referenser

- Esaiasson, Peter - Gilljam, Mikael - Oscarsson, Henrik - Wängnerud, Lena, 2006. *Metodpraktikan*. Upplaga 2. Vällingby: Nordstedts Juridik AB.
- Gustavsson, Jacob – Tallberg, Jonas, 2006. *Internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Lijphart, Arend, 1977. *Democracy in plural societies- a comparative exploration*. New Haven and London: Yale University Press.
- Linde, Jonas- Ekman, Joakim, 2006. *Demokratiseringsprocesser- teoretiska ansatser och empiriska studier*. Lund: Studentlitteratur.
- Linz, Juan Jose - Stepan, Alfred, 1996. "Toward Consolidated Democracies", i, *Journal of Democracy* 7.2, 14-33.
- Rothstein, Bo, 2003. *Sociala fällor och tillitens problem*. Stockholm: SNS Förlag.
- Sandberg, Mats – Windmar, Erik, 1998. "Bosnien tre år efter Dayton", *Världspolitikens dagsfrågor*, 10, 3-20.
- Yuval-Davis, Nira, 1997. *Gender & Nation*.upplaga 1. London: SAGE Publications.
- Yuval-Davis, Nira, 2004. "Human/women's rights and feminist transversal politics", i, Marx Ferree, Myra - Tripp, Aili (red.) *Transnational Feminisms: Women's Global Activism and Human Rights*. Minnesota: University Press.

- www.freedomhouse.org
- www.landguiden.se
- www.nationalencyklopedin.se (sökord:Rwanda, Hutu, Tutsi)
- http://www.hrw.org/reports/1995/WR95/AFRICA-08.htm#P397_139563
- <http://www2.amnesty.se/ap.nsf/0/9399A8F872882C9EC1256E8C00326E49?opendocument>
- <http://www2.amnesty.se/ap.nsf/0/2D89A952354986BCC125714D006EDD5C?opendocument>
- <http://www2.amnesty.se/annual00.nsf/0/5d30841a76703809c12568ef004e58a8?OpenDocument>
- <http://web.amnesty.org/report2005/rwa-summary-eng>
- <http://www.sr.se/Ekot/artikel.asp?artikel=1089954>
- <http://www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?Artikel=394149>
- <http://www.palmecenter.se/RegionerOchLander/Afrika/Rwanda/Artiklar/Rwanda-tioarefterfolkmordet.aspx>
- <http://www.regeringen.se/sb/d/2574/a/75558;jsessionid=aattg7scffN>
- http://www.transparency.org/news_room/in_focus/2007/cpi2007/cpi_2007_table
- http://www.rsf.org/article.php3?id_article=24025

- Svenska regeringens sammanställning över de mänskliga rättigheterna i Rwanda, 2006:*
http://64.233.183.104/search?q=cache:017d3TQGIUQJ:www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/070305/abadc5d5dcdf42aaed7b7c6588475441/Rwanda%25202006.doc+rwandas+konstitution+2003&hl=sv&ct=clnk&cd=1&gl=se

- Svenska regeringens sammanställning över de mänskliga rättigheterna i Bosnien-Hercegovina, 2006:*
http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/070306/0db5b1eb74664a4f04022aec95eb1451/Bosnien_2006%20.pdf

- Rwandas konstitution, 2003:*
http://64.233.183.104/search?q=cache:h7KLN2Y6QQJ:www.cjcr.gov.rw/eng/constitution_eng.doc+2003+constitution+of+rwanda&hl=sv&ct=clnk&cd=1&gl=se

